

Glosy a aktuality.

Vliv ujednání podle § 1405 o. z. o. na trvání nároků podle §§ 91 a 154 o. z. o.

Nejvyšší soud se zabýval v rozhodnutí ze dne 26. října 1942, č. j. Rv I 197/42 otázkou významu střetu nároků podle §§ 91 a 154 ob. z. obč. a jaký vliv dlužno přisouditi ujednání podle § 1405 ob. z. obč. na trvání těchto nároků, když soud II. stolice byl právní řešení těchto otázek označil za zásadní a vyhradil přes shodná rozhodnutí nižších stolic přípustnost dovolání.

Šlo o tento skutkový základ:

Všeobecná veřejná nemocnice v K. vymáhala léčebné na manželu své ošetrovanky a ve sporu o zaplacení proti tomuto manželu vedeném uzavřela smír se synem žalovaného, který na místě svého otce převzal závazek k zaplacení zažalované pohledávky. Během exekučního řízení proti tomuto synovi podala věřitelka novou žalobu proti druhému synovi ošetrovanky s konečnou prosbou, aby tento byl uznán povinným k zaplacení rukou nedílnou s prvním synem ošetrovanky.

Žalovaný se bránil námitkou, že věřitelka propuštěním původního dlužníka ze závazku a uzavřením smíru s jeho prvním synem vzdala se možnosti vymáhati svůj nárok podle § 154 o. z. o. na dalších dětech původního dlužníka, ježto závazek podle § 154 o. z. o. jest pouze subsidiárním a pohledávka mohla býti vyložena na původním dlužníku.

Soud I. stolice zamítl žalobu s odůvodněním, že nárok podle § 154 ob. z. obč. vzniká, resp. povinnost podle tohoto zákonného ustanovení nastupuje teprve tehdy, není-li tu nároku podle § 91 o. z. o. a jemu odpovídající povinnosti. Jestliže pak žalující strana v původním sporu uzavřela smír, podle něhož povinnost podle

§ 91 o. z. o. v tomto případě převzal na sebe se souhlasem tehdejších stran prvý syn, zanikl tím závazek osoby ze zákona povinné, byv tímto narovnáním splněn a nemůže proto žalobkyně nyní uplatňovati nárok podle § 154 o. z. o. proti druhému synovi vůbec, tím méně rukou nedílnou se synem prvním.

Soud II. stolice zamítl žalobu pro tentokráte a vyhradil podle čl. I. zák. č. 314/38 přípustnost dovolání a svoje rozhodnutí odůvodnil takto:

Nárok strany žalující nutno posuzovati jediňe s hlediska zákonného nároku ošetrovanky, z něhož vlastně žalující strana svoje nároky podle § 1042 o. z. o. odvozuje. Manželka má především alimentací nárok v prvě řadě proti manželu podle § 91 o. z. o. a teprve pak, když a pokud manžel není s to její nutnou výživu uhraditi, nastupuje povinnost děti podle § 154 o. z. o. Jestliže pak, jako v souzeném případě, někdo třetí zákonnou povinnost manželovu v tom kterém případě vezme na sebe, dojde k převzetí dluhu, a to buď podle § 1404 o. z. o., děje-li se tak s vědomím dlužníka, ale bez vědomí věřitele, nebo konečně podle § 1408 o. z. o., děje-li se tak jen s vědomím věřitele, bez vědomí dlužníka. V daném případě došlo k převzetí dluhu bez vědomí původně oprávněné, to jest ošetrovanky, ale s vědomím a vůlí žalující strany, na níž nárok ošetrovanky po zákonu přešel (§ 1042 o. z. o.), takže nutno míti za to, že tu došlo k plnému převzetí dluhu po rozumu ustanovení § 1405 o. z. o. Z toho nutno dovésti, že posuzováno s hlediska ustanovení § 1042 o. z. o. došlo tu k výměně dlužníka, takže opodstatněnost nároku žalující strany podle §§ 1042, 154 o. z. o., nutno posuzovati z tohoto zorného úhlu. Žalobě proto nemůže býti vyhověno, pokud tu stává nárok podle § 91 o. z. o. Poněvadž pak proti prvému synu ošetrovanky, jako osobě podle §§ 91, 1405 o. z. o. k plnění povinné, běží exekuční řízení, nutno z toho dovésti, že toho času žaloba podle §§ 154, 1042 není důvodnou, ježto nárok podle 154 ještě nevznikl.

Za tohoto stavu věci jest pak zcela nerozhodným, zda a pokud manžel ošetrovanky mohl plniti povinnost podle § 91 o. z. o., protože tato otázka by přišla v úvahu teprve tehdy, až by bylo prokázáno, že prvý syn plniti nemůže a že tedy nastu-

puje případný nárok podle § 154 o. z. o. Jest také zcela nerozhodnou otázka, zda děti podle § 154 o. z. o. ručí solidárně, či jen podle poměru jejich jmění a mohoucnosti.

Je dále zcela nerozhodným, z jakého důvodu a pohnutky prvý syn převzal na sebe závazek místo svého otce.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání, vysloviv v důvodech svého cit. rozsudku:

Žalobkyně odůvodňuje právní mylnost napadeného rozsudku tím, že žalovaný nemůže pro sebe vyvozovat žádných výhod ze soudního narovnání uzavřeného mezi jeho otcem a prvým synem a žalobkyní. Avšak odvolací soud zamítl žalobu proto, že žalobkyně smí požadovati náhradu léčebného vzniklého nemocí matky žalovaného, případně od jeho prvního syna, který se na místě něho sám zavázal k placení, a teprve kdyby jich nemohla na nich vymoci, mohla by jich požadovati od žalovaného. Tento právní názor odpovídá ustanovení § 154 o. z. o., podle kterého jsou děti povinny zaopatřovati rodiče teprve, když sami rodiče tak nemohou činiti a ustanovení § 1407 obč. zák., podle kterého povinnosti přejímatelovy jsou stejné jako dosavadního dlužníka. Může-li tedy žalobkyně dostati zaplacení pohledávky od v první řadě povinného manžela anebo od toho, kdo jeho závazek přejal, není oprávněna domáhati se zaplacení od žalovaného. Není proto třeba se zabývatí ani tím, že manžel sám nemůže zažalovanou pohledávku zaplatiti, ani tím, zda proti přejímateli jeho dluhu jest žalobkyní vedena nějaká exekuce a z jakého důvodu.

Jan Hrdlička.

Prerušení stavu sporu do rozhodnutí NÚC při námitce nepříslušnosti. (Jen částečná neplatnost smlouvy při porušení cenových předpisů?)

Na straně 124/VI. Právní praxe č. 4 (roč. 1941/42) upozornili jsme na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. září 1941, Rv I 484/41/2.

Po vrácení věci do I. stolice bylo rozhodováno znovu.

1. V první stolici rozhodl krajský soud civilní v Praze ze dne 2. října 1941 pod č. j. Ck XXVIa 141/40/39, že žaloba na zaplacení pohledávky za provedené stavební práce se zamítá.

V důvodech uvedl:

Nejvyšší soud v Brně, vyhovuje dovolání, zrušil napadený rozsudek i rozsudek

prvého soudu a vrátil věc soudu I. stolice, aby o ní znovu jednal a rozhodl a to z jediného důvodu, že totiž soud nezabýval se námitkou přemrštěnosti účtu, ve které jest obsažena námitka, že cena žalobcem požadovaná jest úplatou národohospodářsky neoprávněnou. Tento přednes žalovaného obsahoval v sobě i námitku neplatnosti smlouvy o dílo podle § 879, odst. 1 obč. zák., poněvadž se přičí zákonnému zákazu.

I jest se soudu nyní zabývatí jediné touto námitkou žalovaného a zkoumatí a posouditi ji s hlediska ustanovení § 879 obč. zák., pokud se týče i s hlediska platných předpisů cenových, zejména i velicích předpisů vl. nař. ze dne 10. V. 1939, čís. 121 Sb. ve znění vyhlášky číslo 190/1940 Sb. resp. nařízení správních úřadů na jeho podkladě vydaných, jejichž závaznost pro soudy jest v § 18 a) cit. nař. výslovně stanovena.

V tomto směru zjistil soud a sice znalec ve svém posudku uznal cenu účtovanou za přiměřenou, avšak předmětná záležitost stala se předmětem správního trestního řízení a jak zjištěno přechteným pravoplatným trest. nálezem okresního úřadu v Roudnici n. L. ze dne 2. dubna 1941, č. j. 16 517/41-III-21b N. 40 byl žalobce pro předražování truhlářských prací a výrobků odsouzen k peněžité pokutě.

Na základě takto zjištěných a prokázaných skutečností, nabyt soud přesvědčení, že skutečně v daném případě účet žalobcův je přemrštěný, že cena žalobcem požadovaná jest úplatou národohospodářsky neoprávněnou, požadování takovéto úplaty, zakázané vládním nařízením ze dne 10. V. 1939, čís. 121 Sb., prohlášeno bylo za trestné a že tudíž předmětná smlouva o dílo je ve smyslu shora cit. ust. podle § 379 odst. 1 obč. zák. neplatná, poněvadž se přičí zákonnému zákazu.

2. Odvolací Vrchní soud rozhodl 11. května 1942 pod č. j. Co II 73/42/47, že až do cenově přípustné výše se žalobě o zaplacení pohledávky vyhovuje.

Důvodně vytýká žalobce, že prvý soud neposoudil věc správně po právní stránce, jestliže žalobu úplně zamítl, vycházej z názoru, že smlouva o dílo stranami ujednaná je neplatná, ježto se prý přičí zákonnému zákazu.

S názorem tím však nelze souhlasiti, neboť smlouva o dílo, stranami ujednaná neobsahuje nic, co by se přičilo zákonnému zákazu a žalovaný to ani netvrdí. Zákonnému zákazu podle nař. čís. 121 1939 Sb. se přičí toliko požadování neoprávněné a národohospodářsky neodůvodněné úplaty za dílo, které bylo žalovanému řádně žalobcem dle objednávky dodáno.

Žalovaný pak při ústním jednání dne 22. X. 1941 uznal za svůj dluh úplatu přiměřenou (§ 1152 obč. zák.) a tou jest cena uznaná cenovým úřadem ve smyslu nař. 121/1939 Sb. za oprávněnou, to jest suma 14.681 K, a jen částka, kterou žalobce nad to požaduje, to jest 851 K, je neoprávněnou zákonnému zákazu se přičítí.

Plnění žalovaného záležitosti v penězích, je tedy dělitelné a není proto důvodu, aby celá smlouva byla uznána za nicotnou a to tím spíše, že navržené v předešlý stav není možné, neboť z povahy věci vyplývá, že truhlářské práce (okna, dveře atd.), zazděné do stavení, nemohou býti žalobci vráceny.

3. Nejvyšší soud dne 29. října 1942 pod č. j. Rv I 938/42 rozsudek druhé stolice potvrdil:

Po právní stránce nepochybil odvolací soud, uznal-li ze smlouvy o dílo spornými stranami ujednané za přičítí se zákonnému zákazu a proto neplatné jen požadování úplaty převyšující úplatu, která byla uznána za přiměřenou a národohospodářsky za odůvodněnou, a nikoliv celou smlouvu. Vždyť podle zjištění nižších soudů nebyla smluvními stranami sjednána určitá odměna za zhotovení díla [tím méně určitá kupní cena, jak se marně snaží dovoditi žalovaný, takže o smlouvě takové nemůže býti řeči (§ 1053 obč. z.)], měl tedy žalobce nárok jen na přiměřenou úplatu (§ 1162 obč. zák.). Překročil-li po zhotovení a dodání díla a tím po splnění smlouvy s jeho strany — při požadování a vyúčtování úplaty předpisy, které pod trestem zakazují požadování úplaty neoprávněné a národohospodářsky neodůvodněné, není tím dotčeno žádné ujednání smluvních stran ve smlouvě, která jinak je dovolena, žádným předpisem nebyla zakázána a ve které nic nedovoleného nebo přičítího se zákonu ujednáno nebylo. Není proto důvodu prohlašovati celou smlouvu o dílo za absolutně neplatnou ex tunc a nezávaznou pro strany, zejména když byla jednou stranou již řádně a úplně splněna, plnění druhé strany pozůstávající v penězích, je dělitelné a obnovení předešlého stavu v daném případě není vůbec možné. Zákonnému zákazu §§ 9 a 11 vládního nařízení čís. 121/1939 Sb. ve znění vl. nař. č. 189/1940 a vyhlášky č. 190/1940 Sb. přičítí se jen požadavek úplaty přesahující přiměřenou a národohospodářsky odůvodněnou odměnu za dílo již provedené a neplatnost solučního právního jednání může postihnouti jen tento zákonem zakázaný přeplatek, nikoli celou smlouvu.

K vládnímu nařízení č. 377/1942 Sb.

Vládní nařízení č. 248/1941 Sb., zevšeobecnujíc ochranu nájemníků,

vyloučilo v § 7 určité nájemní objekty z ochrany. Novým vládním nařízením č. 377/1942 ze dne 27. X. 1942, vyšlým ve Sbírce dne 19. XI. 1942 a účinným od tohoto dne, bylo ustanovení § 7 vládního nařízení č. 248/1941 doplněno dalším ustanovením, podle něhož k objektům dosud z ochrany nájemníků vyloučeným přibyly nyní další. Podle § 1 vládního nařízení č. 377/1942 nevztahuje se totiž nyní zákon o ochraně nájemníků a nařízení č. 248/1941 také ještě na byty v domech, které jsou v den účinnosti tohoto nařízení ve vlastnictví Říše, Protektorátu Čechy a Morava nebo zemí, nebo kterých Říše, Protektorát nebo země později nabudou, pokud nájemníci nejsou veřejnými zaměstnanci v činné službě.

Mimo ustanovení § 7. odst. 3 vládního nař. č. 248/1941, jež vylučovalo platnost zákona o ochraně nájemníků a vládního nařízení č. 248/1941 pro nájemní předměty v domech, které jsou v den účinnosti vládního nařízení č. 248/1941 ve vlastnictví Říše, nebo Protektorátu nebo kterých tyto později nabudou, pokud je Říše nebo Protektorát budou potřebovati pro umístění veřejných úřadů — nebyla ochrana těchto nájemníků nijak omezena a tito podléhali ochraně nájemníků stejně jako jiní nájemníci, z ochrany nevyločení. Výpověď jim mohla býti tedy dána jen podle ustanovení zákona o ochraně nájemníků se svolením soudu a to jen z důležitých důvodů podle tohoto zákona. V obvyklém případě, bylo-li zapotřebí volného bytu pro činného veřejného zaměstnance na úkor některého nájemníka v uvedených domech, jenž v činné veřejné službě nebyl a nebyl-li tu dán snad některý speciální důvod výpovědní podle § 1, odst. 2 zák. o ochr. náj., byl uplatňován všeobecný důvod výpovědní podle § 1, odst. 1 cit. zák. K odůvodnění tohoto všeobecného důvodu výpovědního bylo zpravidla uváděno,

že podle výnosu býv. ministerstva pro veřejné práce z 10. XI. 1930, jehož obsah byl dán všem veřejným zaměstnancům na vědomí, jsou byty v protektorátních domech určeny pro ubytování aktivně sloužících a ženatých zaměstnanců, služebně vázaných na místo pobytu, při čemž přednost mají ti, kdož pro své rodinné a majetkové poměry nejsou s to si opatřit byt v soukromém domě s vyššími činžemi. V tom, že bytu bylo potřeba pro veřejného zaměstnance v činné službě s pevným přidělením na místo služebny, který buď vůbec neměl vlastního bytu nebo bydlel nedostatečně, čímž trpěl výkon jeho služby a byl tak ohrožen i řádný chod veřejné správy vůbec, kdežto u dosavadního nájemníka vypovídaného tomu tak nebylo, byl pak spatřován a uplatňován převážný veřejný zájem na uvolnění takového bytu.

Při rozhodování soudů o těchto návrzích výpovědních judikatura kolísala. Šlo zejména o to, zda při uplatňovaném všeobecném důvodu výpovědním mají soudy konati šetření o sociálních poměrech vypovídaného a čekatele na vypovídaný byt, kteréžto šetření má přirozeně dnes rozhodující vliv na osud všech výpovědních návrhů, u nichž je podle ustanovení § 2 vládní nařízení č. 248/1941 konáno, a stlačuje počet připouštěných výpovědí na minimum. Ustanovení § 2 vládní nařízení č. 248/1941 se o všeobecném výpovědním důvodu nezmiňuje a proto některá rozhodnutí soudní o takových výpovědních návrzích toto šetření o sociálních poměrech odmítají. V rekursním usnesení kraj. soudu ve Vodňanech ze dne 27. února 1942, č. R III 35/1942 se na př. praví: Je správné, že první soud, nepřipouštěje výpověď z bytu, neměl přihlížeti k poměrům vypovídané strany, poněvadž vypovídací strana opřela svůj návrh na svolení k výpovědi o ustanovení § 1, odst. 1 zák. č. 64/1934 Sb. a nikoli o některý z důvodů § 1, odst. 2 z. a pouze při těch podle § 2 vl. nař. č. 248/1941 je hleděti k poměrům vypovídané strany. — Podobně judikoval v některých rozhodnutích i krajský soud civilní v Praze jako rekursní. Tak na př. v usnesení z 11. února 1942, č. R I 102/1942 se říká: Napadené usnesení prvního soudu zabývá se otázkou, zda zájem strany vypovídací na uvolnění bytu při srovnání zájmu strany vypovídané na zachování nájemního poměru, jest naléna-

vý ve smyslu vládní nařízení č. 248/1941 Sb. Tato okolnost jest však důležitou jen v případě § 2 cit. vládní nařízení, t. j. opírali se výpovědní důvod o některý z důvodů v § 2 cit. vládní nař. uvedených. Mezi nimi není však všeobecný důvod výpovědní ve smyslu § 1, odst. 1 zák. o ochr. náj. a nemůže být tedy tato věc s hlediska § 2, odst. 1 až 3 cit. vládní nař. vůbec posuzována. — Podobně vysloveno to i v jiných rozhodnutích tohoto soudu (na př. R I 129/1942).

Většinou však soudy prováděly při takových výpovědních návrzích přes znění § 2 vl. nař. č. 248/1941 šetření o sociálních poměrech, a to jak vypovídaného tak i čekatele bytu, když povaha věci si to zvláště v některých případech sama vynucovala. Tento svůj postup argumentovaly soudy různě. Rozhodnutí krajského soudu v Plzni ze dne 8. února 1942, č. R IV 80/1942 o takovém návrhu odůvodňuje šetření o sociálních poměrech takto: Z formulace důvodu zamýšlené výpovědi jest patrné, že vypovídací strana jako důležitý důvod výpovědi podle § 1, odst. 1 zák. o ochr. náj. spatřuje důvod, obdobný důvodu, naznačenému v § 1, odst. 2, č. 10. Byť tedy důvodem výpovědi nebyl § 1, odst. 2, č. 10 zák. o ochr. náj., k němuž se víže ustanovení § 2 vládní nař. č. 248/1941, možno říci, že uplatněný důvod výpovědní jest ustanovení § 1, odst. 2, č. 10 zcela obdobný, protože podle znění i tendence vládní nařízení č. 248/1941 lze i cit. předpisu § 2 vl. nař. č. 248/1941 na tento případ obdobně použít. — Také pozdější judikatura krajského soudu civilního v Praze připouštěla pak zkoumání sociálních poměrů vypovídaného i čekatele. Na př. v typickém rozhodnutí ze dne 10. dubna 1942, č. R I 222/1942: »K tomuto (t. j. všeobecnému) důvodu výpovědnímu lze přikročiti tehdy, když se jedná o takový výpovědní případ, na který nebyl použit žádný z výpovědních důvodů v odst. 2 cit. zák. ustanovení uvedených, a přece vlastník domu potřebuje vypovídaného bytu tak nutně, že uspokojení potřeby vlastnickovy objektivně i subjektivně převažuje potřebu ochrany vypovídaného nájemníka, a že bez uprázdnění bytu chráněného nájemníka nelze tuto nutnou potřebu uspokojiti. Jest tedy v souzeném případě tvrzený veřejný zájem řádného výkonu služby... porovnati s potřebou ochrany vypovídaného nájemníka, která sama o sobě tvoří také zájem veřejný, neboť zejména za dnešních válečných poměrů, poměrů stavebních a poměrů na bytovém trhu má rovněž veřejná správa veřejný zájem na tom, aby trvajících nájemní poměry byly rušeny jen v případech zvláštního zřetelě hodných. S povolením výpovědi bývají totiž vypovídaní uváděni do postavení neblahého, ježto přes všechno úsilí jim

není možno nový byt si opatřiti, a veřejné správě vznikají neuvěřitelné těžkosti, poněvadž není s to nájemníkům postiženým výpovědí opatřiti přístřeší. Jest při tom ovšem při srovnání intenzity obou těchto veřejných zájmů nutno přihlídnouti a porovnatí sociální poměry čekatele bytu a vypovídáného a uvážiti všechny okolnosti případu.« — Podobně judikuje i rozh. č. R I 109/1942, R I 255/1942 a jiná téhož soudu.

Vzhledem k této judikatuře a vzhledem k všeobecné tendenci zákona o ochraně nájemníků a vlád. nařízení č. 248/1942, jejichž platnost na tyto nájemníky nebyla vyloučena, docházelo k připuštění výpovědi v takových případech jen od případu k případu, kde to odůvodňovaly nejen poměry čekatele bytu, nýbrž i poměry vypovídané strany. Naproti tomu tu byl ovšem velký počet těch, kteří bydleli v domech náležejících veřejné správě a často nadbytečně velikých, aniž by činnou veřejnou službou byly vázání na místo pobytu, kdežto na druhé straně vzrůstal počet veřejných zaměstnanců v činné službě, zejména mladých s dětmi, vázaných na místo své služebny, kteří bydleli nedostatečně a na jejichž řádném bydlení má pochopitelně veřejná správa oprávněný zájem z důvodu řádného výkonu služby. Rozhodování soudů vzhledem k platnosti zákona o ochraně nájemníků a vlád. nařízení č. 248/1941 bylo proto velmi obtížné.

Tato situace byla jasně rozřešena vydáním vládního nařízení č. 377/1942: Nájemníci, kteří nejsou ve veřejné činné službě a bydlí v domech, náležejících Říši, Protektorátu nebo zemím, nepodléhají ode dne vyhlášení tohoto nařízení již ochranné a výpověď jim tedy může být dána podle obecných ustanovení bez ohledu na předpisy zákona o ochraně nájemníků a vlád. nařízení č. 248/1941.

Pokud jde o výpovědní návrhy, projednávané v den vyhlášení tohoto nařízení, zdá se býti nejsprávnějším postup pražských soudů, které řízení v takovém případě prostě zastavují a útraty vzájemně zdvihají, a v odůvodnění takového usnesení říkají, že vydaným vlád. nařízením č. 377/1942, jímž předmětný objekt nájemní byl vyňat z ochrany, stalo se výpovědní řízení bezpředmětným, takže o návrhu nebylo a nebude možno v dosavadním řízení rozhodnouti.

Josef Hrubý.

Odvod zisku.

Článek uveřejněný s tímto názvem v čísle 1, ročníku VII, doplňuje se po vydání prováděcího nařízení čís. 394/1942 Sb. a prováděcího výnosu ministerstva financí z 6. ledna 1943 č. 106.000/42-III/2 stručně těmito poznámkami:

I. Subjektivní povinnost. Z osob podléhajících zásadně povinnosti k odvodu zisku jsou osvobozeny od této povinnosti živnostenští podnikatelé, kteří byli osvobozeni na berní rok 1942 od všeobecné či zvláštní daně výdělkové — bez rozdílu, jde-li o osvobození ze zákona či o fakultativní osvobození rozhodnutím úřadu (čl. I, odst. 1 prov. nař.). Částečná osvobození od výdělkové daně zakládají nárok na osvobození od povinnosti k odvodu zisku pro ten podnik či výtěžek, jehož se týká daňové osvobození. Osvobození od výdělkové daně na berní rok 1940 za hospodářský rok 1939 (1938/1939) jako druhý srovnávací rok nemá vlivu na povinnost k odvodu zisku.

U podniků podrobených zvláštní dani výdělkové, jimž na berní rok 1942 byla vyměřena tato daň některou ze sazeb podle § 83, odst. 2 až 7 zák. o př. d. (na př. družstva, okres hosp. záložny, spořitelny, vzájemné pojišťovny a p.), se odvod zisku až do vydání dalších ustanovení neprovádí (čl. I, odst. 2 prov. nař.).

II. Objektivní povinnost. U podniků podrobených zvláštní dani výdělkové odchyluje se příjem z podniků podstatněji od dani podrobeného ryzího výtěžku na berní rok 1942, 1940 a 1939 [srovnávací základy za hospodářský rok 1941 (1940/1941), 1939 (1938/1939) a 1938 (1937/1938)] potud, že základ daně se zvýší o ty položky zvláštní daně výdělkové, které při vyměření daně na některý z uvedených berních roků byly uznány za odčitatelné podle § 78, písm. f) věta druhá a třetí zák. o př. d., a že se sníží o 14 % ze zvýše-

ného základu (čl. IV, odst. 4 prov. nař.).

Okolnost, že výdělková daň byla na berní rok 1942 nebo na berní rok 1940 (případně na berní rok 1939) vyměřena sazbou tak zvané daně minimální (§ 57, odst. 7 a § 83, odst. 16 zák. o př. d.), je bez vlivu na zásadní povinnost k odvodu zisku (srov. čl. IV, odst. 1 prov. nař.). Činil-li při tom příjem z podniku za hospodářský rok 1941 (1940/1941) více než K 300.000.—, nastane zásadně povinnost k odvodu zisku. Jestliže při tom dvojnásobek příjmu z podniku za hospodářský rok 1939 (1938/1939) — případně 1938 (1937/1938) činí méně než K 300.000.—, dosadí se ke srovnání K 300.000.—, ačli podnikatel ne zvolil 5% obratu za rok 1941 (1940/1941) nebo 12% ukládacího kapitálu k počátečnímu dni roku 1941 (1940/1941).

Na zásadní povinnost k odvodu zisku je bez vlivu také skutečnost, že osobě odvodem zisku povinné nebyla na berní rok 1942 vyměřena všeobecná daň výdělková jen v důsledku přechodných ustanovení čl. 1, odst. 3 zák. č. 226/1936 Sb. (čl. IV, odst. 3 prov. nař.). Skutečně dosažený a K 300.00.—, převyšující příjem z podniku za hospodářský rok 1941 (1940/1941) tvoří tudíž srovnávací základ bez ohledu na to, že pro zánik příjmového pramene všeobecná daň výdělková nebyla na berní rok 1942 vyměřena.

Byla-li živnostenskému podnikateli na berní rok 1942, 1940, či 1939 všeobecná daň výdělková vyměřena z více podniků několika platebními rozkazy (§ 46, odst. 3 zák. o př. d.) tvoří příjem z podniků za příslušný srovnávací rok úhrn daňových základů, upravených ovšem podle § 4, odst. 2 a příp. § 8 nařízení o odvodu zisku (čl. IV, odst. 2 prov. nař.).

Má-li být příjem z podniků za hospodářský rok 1941 (1940/1941) nebo 1939 (1938/1939), vypočtený ze základů výdělkových daní na berní rok

1942 nebo 1940, upraven v důsledku mimořádných poměrů podle § 8, odst. 1 nař. o odvodu zisku, dlužno rozeznávati mimořádné poměry uvedené v ust. § 8, odst. 2 písm. a) až d) tohoto nařízení a ostatní mimořádné poměry. Tyto ostatní mimořádné poměry vyjadřují se totiž přípočtem (způsobily ztrátu) přiměřené částky jen tehdy, jestliže nemohly být odstraněny volbou jiného srovnávacího základu (na př. dvojnásobek příjmu z podniku za rok 1938 (1937/1938), 5% obratu za rok 1941 (1940/1941) nebo 12% ukládacího kapitálu k počátečnímu dni r. 1941 (1940/1941), nebo se nevyrovnávají druhým násobkem (na př. mimořádná ztráta 200.000 K, příjem z podniku za r. 1939 K 500.000.—, ztráta se vyrovnává druhým násobkem K 500.000.—). Mimořádné poměry uvedené v § 8, odst. 2 se vyjadřují vždy přípočtem nebo odpočtem přiměřené částky, ledaže se k nim vůbec nepřihlédné pro nepatrnost částky, kterou představují (čl. VIII, odst. 1). Mimořádné odpisy a úložky rezerv se nepovažují za mimořádné poměry (čl. VIII, odst. 2).

Obrat jako srovnávací základ (§ 3, odst. 3 a § 7, odst. 1) zahrnuje nejen základ obrátové daně za rok 1941, nýbrž i obraty od daně osvobozené, jakož i obraty uskutečněné v cizině, jež by v tuzemsku dani podléhaly. Předpokladem je, že hospodářský výsledek obrátů je zahrnut v základu tuzemské výdělkové daně. Do obratu nepatří obrat ze zcizení podniku v celku (čl. III, odst. 1). Obrat se zjišťuje tímž způsobem, kterým byl přiznáván, t. j. buď podle přijatých úplat nebo podle vydaných účtů. Má-li být srovnáván obrat za hospodářský rok 1940/1941 anebo má-li být srovnáván obrat tak zvané společnosti organicky závislé (§ 6, odst. 2, č. 2 nař. o dani z obratu), nutno jej zvláště stanovit. Z obratu ovládajícího podniku

vyklučují se obraty společnosti organicky závislé.

Do ukládacího kapitálu u pravověrných měšťanstev se kmenové podíly na rozdíl od zjišťování výnosnosti pro rentab. přírážku započítávají jen jednonásobkem.

Noví živnostenští podnikatelé, t. j. osoby odvodem zisku povinné, které v hospodářském roce 1939 (1938/1939) nebyly ještě živnostenskými podnikateli, jakož i podnikatelé, kteří v tomto hospodářském roce více než polovinou svého podnikání pracovali ve mzdě, srovnávají s příjmem z podniku za hospodářský rok 1941 (1940/1941) 5% obratu za tento hospodářský rok, nejméně však částku K 300.000.— (§ 7, odst. 1). U nových živnostenských podnikatelů je těchto 5% obratu pravidelným srovnávacím základem, ačli jim nebude na návrh povoleno srovnání jiným způsobem podle § 7, odst. 2, kdežto u zmíněných podnikatelů ve mzdě je použití § 7, odst. 1 vázáno na průkaz o množství pracovních hodin odpracovaných přímo ve výrobě ve mzdě a ponechává se jim možnost použití srovnávacích základů podle § 3, odst. 1 až 4 (čl. VII, odst. 1 až 3 prov. nař.). Za nového živnostenského podnikatele považuje se ta osoba odvodem zisku povinná, která neměla ještě na berní rok 1940 povinnost k výdělkové dani. Podle této zásady se posuzují také změny v právní formě podnikání (fuse, přeměny jako zakcionování a p.), ve společenských poměrech podniku (změna v osobách společníků, držbě akcií a p.), změny ve vlastnictví podniku nastalé arisaicí a j. Podrobněji pojednává o vztahu ustanovení § 7, odst. 1 k těmto právním poměrům oddíl III uvedeného vynesení ministerstva financí. Srovnání jiným způsobem u nového živnostenského podnikatele nežli 5% obratu za rok 1941 může být povoleno, na jeho návrh, jen tehdy, jestliže srovnání 5% obratu by způsobilo neunositelnou tvrdost.

Neunositelnou tvrdost lze spatřovati v použití § 7, odst. 1 u nového živnostenského podnikatele jen tehdy, jestliže tímto způsobem vypočtený základ částky tvořící odvod zisku způsobuje podnikateli takové zatížení, které požadovati od něho nebylo úmyslem a které se jeví jako zřejmá újma vůči jinému podniku, s nímž podnik nového živnostenského podnikatele může být porovnán (čl. VII, odst. 3). Ust. čl. VII, odst. 4 pamatuje zvláštním kompetenčním předpisem na případy, kdy nebylo možno dosáhnouti shodného stanoviska berní správy a osoby odvodem zisku povinné o tom, zda použitím odstavce 1, § 7 dochází k neunositelné tvrdosti, ovšem za předpokladu, že částka tvořící odvod zisku činí více než 15% příjmu z podniku v hospodářském roce 1941 (1940/1941). V těchto případech lze si vyžádati pokyn ministerstva financí, který jej vydá v dohodě s ministerstvem hospodářství a práce a nejvyšším úřadem cenovým.

III. Částka tvořící odvod zisku. Pro výpočet této částky se srovnávací základy zaokrouhlují na K 100 dolů (čl. V, odst. 1 prov. nař.). V případech, kdy všeobecná či zvláštní daň výdělková byla placena na berní rok 1942 u různých berních úřadů, zaplatí se částka tvořící odvod zisku u berního úřadu, v jehož obvodu je bydliště anebo sídlo osoby odvodem zisku povinné (čl. IX). Z částky tvořící odvod zisku, pokud nebyla do 30 dnů po doručení výměru o odvodu zisku zaplacená, se vybere jednorázová 2% ní přírážka z prodlení (čl. XII). Kompetenci pro rozhodování o návrzích za ponechání anebo přenechání částky tvořící odvod zisku podle § 14, což jsou jediné přípustné způsoby jejího poshovění, určuje čl. XI, a to tak, že o návrzích na ponechání nebo přenechání podle § 14, odst. 1 rozhoduje ministerstvo financí v dohodě s ministerstvem hospodářství a práce a nejvyšším úřa-

dem cenovým, o návrzích na ponechání podle § 14, odst. 2 berní správa v dohodě s nejvyšším úřadem cenovým. Ponechání podle § 14, odst. 2 může berní správa vázati na průkaz v určené lhůtě, že příslušná částka byla odvedena či použita k stanovenému účelu.

Zvláštní daň výdělková připadající na mimořádné zvýšení se pro zjištění celkového zatížení podle § 5, odst. 3 vypočítává na základě čl. V, odst. 3 ze skutečného celkového předpisu daně na berní rok 1942 podle poměru mimořádného zvýšení k příjmu z podniku za hospodářský rok 1941 (1940/1941) vypočteného podle čl. IV, odst. 4 (viz shora). Tím se stává snížení částky tvořící odvod zisku podle § 5, odst. 3 u podniků podrobených zvláštní dani výdělkové praktickým jen tehdy, jestliže podnik neúčtoval na vrub výtěžku za rok 1941 (1940/1941) zvláštní daň výdělkovou vůbec nebo ji účtoval jen v nedostatečné výši, neboť jinak nemůže úhrn zvláštní daně výdělkové připadající podle naznačené úměry na mimořádné zvýšení a částky tvořící odvod zisku dosahovati 90% mimořádného zvýšení. Snížení částky tvořící odvod zisku podle § 5, odst. 3 omezuje se tím prakticky toliko na živnostenské podnikatele jako poplatníky daně důchodové. U poplatníků daně důchodové se v tom případě vypočte podle čl. V, odst. 2 důchodová daň připadající na mimořádné zvýšení tím způsobem, že se od daně důchodové vyměřené podle příslušného ustanovení § 18 zák. o př. d. z celkového důchodu za rok 1941 (1940/1941) odečte důchodová daň připadající podle téhož ustanovení § 18 na tu část celkového důchodu, která z něho zbývá po odečtení mimořádného zvýšení zisku. Uvedené zásady osvětlují příklady v části V zmíněného výnosu ministerstva financí.

Snížení částky tvořící odvod zisku podle § 6 se týká podle čl. VI, odst.

1 živnostenských podnikatelů, kteří buď přistoupili dodatečně se zpětnou účinností za hospodářský rok 1941 (1940/1941) na jednotné či skupinové ceny I, anebo kteří dodávali v tomto hospodářském roce veřejnému zadavateli za ceny, které nejsou vyšší než jednotné či skupinové ceny I za dodané zboží. Návrh na snížení musí obsahovati údaje o obratu z dodávek za uvedené ceny a o celkovém obratu, jež podléhají přezkoušení nejvyšším úřadem cenovým (čl. VI, odst. 2). Celkový obrat stanoví se tímž způsobem jako u srovnávacího základu podle § 3, odst. 3 a § 7, odst. 1 (viz shora) a pojem dodávky se posuzuje podle příslušných ustanovení nařízení č. 314/1940 a č. 315/1940 Sb. o dani z obratu (čl. VI, odst. 5). Dodatečné změny v celkovém obratu nebo v rozsahu uvedených dodávek nejsou důvodem pro nový výpočet snížení částky tvořící odvod zisku (čl. VI, odst. 3).

Bilancující živnostenští podnikatelé, kteří dodatečně přistoupili na jednotkové nebo skupinové ceny I za rok 1941 (1940/1941), mohou vplynuvší z toho schodek vyúčtovat již v bilanci za rok 1941 (1940/1941), případně reasumací již schválené bilance, při čemž vyměření důchodové, všeobecné či zvláštní daně výdělkové na berní rok 1942 se opraví z moci úřední podle opravené bilance bez ohledu na to, jde-li o pravoplatné vyměření. Částky, které byly veřejnému zadavateli dodatečně vráceny (a z nichž schodek pochází), nutno prokázati jeho potvrzením.

Má-li nastati snížení částky tvořící odvod zisku jak podle § 5, odst. 3 tak podle § 6, provede se nejprve její snížení podle § 5, odst. 3 a takto snížená částka sníže se poměrně dále podle § 6.

IV. Řízení. Dodatečná změna daňových základů, které byly podkladem srovnávacích základů, zakládá změnu výměru o odvodu zisku podle § 12 jen tehdy, jestliže daňový

základ byl změněn dodatečným vyměřením, rozhodnutím o odvolání (§ 330 zák. o př. d.) anebo rozhodnutím podle § 276, odst. 1 cit. zák. (dvojitý právoplatný předpis téže daně, neodůvodněný právoplatný předpis daně) (čl. X, odst. 2). Taková změna daňového základu způsobuje změnu výměru o odvodu zisku bez ohledu na to, o který srovnávací základ jde (čl. X, odst. 1). Promlčení dodatečného výměru o odvodu zisku zakládajícího se na dodatečném vyměření výdělkové daně nemůže býti uplatňováno, nemůže-li býti uplatněno proti dodatečnému vyměření výdělkové daně (čl. X, odst. 3). Poukazuje se tu na př. na ust. § 5 vl. nař. č. 7/1940 Sb.

Ze lhůt byla prodloužena výnosem ministerstva financí z 11. XI. 1942, č. 93.109/42-III/2 lhůta, stanovená ust. § 3, odst. 5 k podání návrhů podle § 3, odst. 2 až 4, do 10. prosince 1942. Lhůta podle § 3, odst. 5 neplatí pro podniky, jimž byla zvláštní daň výdělková na berní rok 1942 vyměřena sazbami podle § 83, odst. 2 až 7 zák. o př. d. a u nichž se odvod zisku podle čl. I, odst. 2 zatím neprovádí (čl. III, odst. 2 poslední věta). Změní-li se dodatečně zvolený srovnávací základ (§ 3, odst. 2 až 4) anebo příjem z podniků za hospodářský rok 1939 (1938/1939), vzatý za srovnávací základ podle § 3, odst. 1, může živnostenský podnikatel učiniti

do 30 dnů po doručení příslušného výměru nový návrh podle § 3, odst. 2 až 4 (čl. III, odst. 2).

Lhůta, stanovená k podání návrhů na ponechání částky tvořící odvod zisku podle § 14, odst. 2 do 31. XII. 1942, nebyla prodloužena. Výnosem ministerstva financí z 8. I. 1943, č. 106.433/42-III/2 byl vydán pokyn pro případy, kdy před doručením výměru o odvodu zisku byl již živnostenskému podnikateli doručen příslušný výměr nejvyššího úřadu cenového a jím stanovená částka pro podporu cen za cizí výrobky zaplacená.

Pro obor nařízení o odvodu zisku platí podpůrně nejen zákon o př. d., nýbrž i prováděcí nařízení k tomuto zákonu (čl. XIII, odst. 1). Z ustanovení zákona o př. d., která by podle své povahy mohla platiti i pro obor nařízení o odvodu zisku, neplatí podle výslovného ust. čl. XIII, odst. 2 pro obor nařízení o odvodu zisku ustanovení § 273, odst. 2 až 5, takže platby na částku tvořící odvod zisku nesmí býti zúčtovány na jinou povinnost živnostenského podnikatele, ustanovení § 271 a § 293, takže z částky tvořící odvod zisku se nepředepisuje poplatek z prodlení (viz shora o 2%ní přírážce z prodlení) a nepřiznává dobropis, ustanovení § 276, odst. 2 až 5, takže odpisy tam normované nemohou býti pro částku tvořící odvod zisku povoleny.

František Kopelent.

Po časopisech.

Německý lidový zákoník.

Akademie für Deutsches Recht vydala právě základní pravidla a prvou knihu (»Der Volksgenosse«) lidového zákoníku. Překlad uveřejníme v příštím čísle. Základní pravidla dle Frankf. Z. ze dne 18. ledna 1943 zní:

Erstes Stück.

Grundsätze des völkischen Gemeinschaftslebens.

1. Oberstes Gesetz ist das Wohl des deutschen Volkes.

2. Deutsches Blut, deutsche Ehre und Erbgesundheit sind rein zu halten und zu wahren. Sie sind die Grundkräfte des deutschen Volksrechts.

3. Die Ehe als Grundlage des völkischen Gemeinschaftslebens steht unter dem besonderen Schutz der Rechtsordnung. Sie soll sich als vollkommene Lebensgemeinschaft der Ehegatten bewähren und dem höheren Ziel der Erhaltung und Mehrung von Art und Rasse dienen.

4. Die Kinder sind das kostbarste Gut der deutschen Volksgemeinschaft. In der